

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 1Cdo/87/2022
Identifikačné číslo spisu: 2509899518
Dátum vydania rozhodnutia: 27.09.2023
Meno a priezvisko: JUDr. Erika Šobichová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2023:2509899518.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu L.. A. Y., narodeného XX. M. XXXX, bytom A., F. XXXX/X, zastúpeného opatrovníčkou C. P., narodenou XX. M. XXXX, bytom A., F. XXXX/X, zastúpeného advokátom JUDr. Ľudovítom Surmom, so sídlom Pavlice, Pavlice 183 IČO: 50 120 671, proti žalovaným 1/ V. N., narodenému XX. D. XXXX a 2/ O. N., narodenej XX. D. XXXX, obaja bytom A., A. A. XXXX/XX, obaja zastúpení advokátkou JUDr. Janou Briškovou Dominovou, so sídlom v Piešťanoch Štefánikova 6453/2C, o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva, vedenom na Okresnom súde Piešťany pod sp. zn. 7C/36/2009, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 22. júna 2021, sp. zn. 11Co/16/2021, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Trnave z 22. júna 2021, sp. zn. 11Co/16/2021, a rozsudok Okresného súdu Piešťany z 12. novembra 2020, č. k. 7C/36/2009-971, z r u š u j e a v e c v r a c i a súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1.1. Okresný súd Piešťany (ďalej len „súd prvej inštancie“) zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal zrušenia a vyporiadania podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnosti zapísanej na LV č. XXXX, ako byt č. 8 nachádzajúci sa na 2. poschodí vchod 5 obytného domu s. č. XXXX na F. ulici v A. (ďalej len „byt“). Žalovanej (právnej predchodkyni žalovaných 1/ a 2/) priznal nárok na náhradu trov v plnom rozsahu.

1.2. Súd v konaní skúmal ako prejudiciálnu (predbežnú) otázku, či je žalobca - ktorý je síce zapísaný v katastri nehnuteľností ako spoluvlastník bytu - skutočným spoluvlastníkom bytu. Súd prvej inštancie uvedené skúmal na základe námietky žalovanej, ktorá v konaní namietala, že žalovaný pri uzavretí zmluvy o prevode vlastníctva bytu zo dňa 10. novembra 1997 (ďalej len „zmluva o prevode vlastníctva bytu“), ktorá bola uzavretá medzi mestom Piešťany ako predávajúcim a žalobcom a žalovanou ako kupujúcimi (na základe ktorej bolo rozhodnuté o vklade vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností) konal v duševnej poruche, ktorá ho robila na tento úkon neschopným. Preto podľa žalovanej zmluva o prevode vlastníctva bytu je neplatná podľa § 38 ods. 2 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník ďalej len „občiansky zákonník“). Konanie o určenie vlastníckeho práva k bytu sa vedie na Okresnom súde

Piešťaňany pod sp. zn. 14C/48/2017. V konaní doteraz nebolo rozhodnuté.

1.3. V rámci posúdenia uvedenej predbežnej otázky, či je žalobca podielovým spoluvlastníkom preveďeného bytu a či bol v čase uzavretia zmluvy o prevode vlastníctva bytu spôsobilý na tento právny úkon súd vykonal dokazovanie. Vychádzajúc prioritne zo záverov znalca O.. O. Z. (viď bod 49.) uvedených v písomnom znaleckom posudku, ako aj ním prednesených v rámci jeho výsluchu na pojednávaní. (bod 47.) O.. O. Z. vypracoval znalecký posudok č. 93/2015 a bol vypočítaný na pojednávaní a z jeho záverov možno súd prvej inštancie dospel k jednoznačnému stanovisku, že v čase uzatvorenia zmluvy o prevode vlastníctva bytu 10. novembra 1997 žalobca nebol schopný vysoko pravdepodobne vykonať z hľadiska psychiatrického predmetný právny úkon a nebol schopný ani posúdiť následky tohto svojho konania pre trvalé duševné ochorenie. Znalec sa zaoberal relevantnou zdravotnou dokumentáciou, klinicky vyšetril žalobcu a dospel k záveru, že žalobca v čase podpisu zmluvy o prevode vlastníctva bytu zo dňa 10. novembra 1997 trpel významnou duševnou poruchou a to: trvalou bludovou poruchou. Stav takto trpiaceho človeka môže byť pre okolie úplne normálny, mimo svojho bludného systému sa môže správať relatívne akceptovateľne a primerane pre svoje okolie avšak je dôležité, či takto chorý užíva lieky a ako ich užíva. Ochorenie je do určitej miery psychiatricky liečiteľné, avšak ťažko možno uviesť, či presne v inkriminovaný deň vykonania právneho úkonu žalobca lieky užíval. Toto duševné ochorenie u žalobcu prebiehalo aj v čase vyšetrenia pre tento znalecký posudok. (viac viď bod 47. odôvodnenia súdu prvej inštancie) Podporne vychádzajúc i zo záverov znalkyne O.. U. Ž. v jej dvoch znaleckých posudkoch, použijúc citované zákonné ustanovenia a výklad k nim, opierajúc sa i o dlhodobú a zaužívanú súdnu prax. Súd prvej inštancie na základe takto vykonaného dokazovania dospel k záveru, že žalobca dňa 10. novembra 1997 uzavrel zmluvu o prevode vlastníctva bytu v duševnej poruche, ktorá ho robila na tento právny úkon neschopným a preto sa nemohol stať podielovým spoluvlastníkom sporného bytu a teda nie je nositeľom hmotno-právneho oprávnenia na podanie žaloby o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva. Preto súd prvej inštancie konštatoval, že zmluva o prevode vlastníctva bytu zo dňa 10. novembra 1997, na základe ktorej žalobca nadobudol svoj spoluvlastnícky podiel 1/2 k bytu je v tejto časti absolútne neplatným právnym úkonom podľa § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Žalobca sa teda nemohol stať podielovým spoluvlastníkom a teda ani nemal aktívnu legitímáciu na podanie žaloby o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva.

1.4. Žalobca sa na pojednávaní konanom dňa 25. júna 2020 podľa § 40a Občianskeho zákonníka dovolal relatívnej neplatnosti zmluvy o prevode vlastníctva bytu zo dňa 10. novembra 1997 vo vzťahu k spoluvlastníckemu podielu žalovanej s odkazom na ustanovenie § 701 ods. 1 Občianskeho zákonníka ako aj na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky publikovanom v zbierke stanovísk NS a rozhodnutí súdov SR sp. zn. 1Cdo/205/2006 s odôvodnením, že pri uzatváraní predmetnej zmluvy o prevode vlastníctva bytu nebol zo strany žalobcu ako spoločného nájomcu daný platný súhlas. Na tom istom pojednávaní žalobca po prvýkrát poukázal na potrebu zaoberania sa otázkou vydržania spoluvlastníckeho podielu žalobcu na spornom byte podľa § 134 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Súd prvej inštancie vo vzťahu k procesnému postupu žalobcu v súvislosti s dovolaním sa relatívnej neplatnosti zmluvy o prevode vlastníctva bytu z 10. novembra 1997 v časti spoluvlastníckeho podielu žalovanej k spornému bytu ako v súvislosti s vydržaním spoluvlastníckeho podielu žalobcu na spornom byte, poukázal na potrebu aplikácie základných princípov CSP a ustanovení o koncentrácii konania. Súd sa uvedeným námietkam žalobcu odmietol venovať vzhľadom na to, že podľa súdu prvej inštancie ich žalobca neuplatnil včas. Žalobca mal dostatok času a kedykoľvek v priebehu konania si mohol uplatniť svoje prostriedky procesného útoku a pokiaľ by súd na jeho (nové) procesné tvrdenia prihliadol, porušil by zásadu rýchlosti a hospodárnosti aj tak už dlhotrvajúceho konania a došlo by k jeho ďalšiemu neúmernému predĺženiu, čo sa javí súdu ako nežiaduce, najmä vo vzťahu k potrebe odstránenia právnej neistoty strán. Posudzovanie nových skutkových tvrdení žalobcu vo vzťahu k vydržaniu, čo je otázka vyžadujúca si dôsledné a rozsiahle dokazovanie, keďže inštitút nadobudnutia vlastníckeho práva vydržaním je zložitý hmotnoprávny inštitút vyžadujúci si pomerne rozsiahle dokazovanie a rovnako i posúdenie otázky relatívnej neplatnosti právneho úkonu, by si vyžadovalo ďalší procesný postup, ďalšie dokazovanie, ďalšie pojednávania, pričom je nepochybné, že v prebiehajúcim súdnom konaní vo veci určenia, že žalobca nie je podielovým spoluvlastníkom spornej nehnuteľnosti (sp. zn. 14C/48/2017) sa súd bude musieť týmito tvrdeniami zaoberať, vykonať dokazovanie a dokazovanie i vyhodnotiť. Súd prvej inštancie preto na tvrdenia žalobcu v súvislosti s relatívnou neplatnosťou zmluvy o prevode

vlastníctva bytu z 10. novembra 1997 v časti spoluvlastníckeho podielu žalovanej, ako aj v súvislosti s vydržaním spoluvlastníckeho podielu žalobcu nepríhliadol.

1.5. O nároku na náhradu trov konania súd rozhodol v zmysle § 255 ods. 1, § 257 a § 262 ods. 1 a 2 CSP. V rámci rozhodovania o náhrade trov konania sa súd vzhľadom na návrh žalobcu zaoberal dôvodmi hodnými osobitného zreteľa podľa § 257 CSP, no nevzhlíadal v konaní danosť takých dôvodov hodných osobitného zreteľa na to, aby súd nepriznal žalovanej (právnej predchodkyni žalovaných 1/ a 2/) nárok na náhradu trov konania.

2.1. Krajský súd v Trnave (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu rozsudkom z 22. júna 2021, sp. zn. 11Co/16/2021 žalovaným 1/ a 2/ priznal nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu.

2.2. Konštatoval, že súd prvej inštancie v dostatočnom rozsahu zistil skutkový stav, na základe vykonaných dôkazov dospel k správnym skutkovým zisteniam, vec správne právne posúdil a s odôvodnením jeho rozhodnutia, ktoré považoval za dostatočné a presvedčivé, sa v celom rozsahu stotožnil. Odvolacie námietky žalobcu vyhodnotil ako neopodstatnené a dodal, že v spore nie je daná aktívna legitímácia žalobcu. K námietke žalobcu vo vzťahu k nesprávnej aplikácii § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka súdom prvej inštancie na zistený skutkový stav konštatoval, že výsledky dôkaznej verifikácie všetkých právne relevantných dôkazných prostriedkov, ktoré boli potrebné k zisteniu skutkového stavu a vyplývajú z obsahu spisu, viedli k naplneniu podmienok pre aplikáciu ustanovenia § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka, keďže poskytovali bezpečne zistený skutkový stav, ktorý bolo možné podriaďiť pod uvedené hmotnoprávne pravidlo (bod 18. odôvodnenia odvolacieho súdu). Uviedol, že v sporoch, ktoré sa dotýkajú platnosti právnych úkonov podľa § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka, t. j. i predmetný spor, v ktorom je podľa odvolacieho súdu pre preukázanie konania v duševnej poruche možné použiť tzv. dôkazný štandard, založený na tom, že spravodlivá rovnováha medzi protichodnými oprávnenými záujmami bude najlepšie dosiahnutá stanovením vysokej miery pravdepodobnosti preukázania, že plne svojprávna osoba konala v duševnej poruche, ktorá ju v daný moment robila neschopnou právne konať, oproti postupu hodnotenia vykonaných dôkazov cez prizmu nadmerne vysokého dôkazného štandardu. Judikatúra pritom nikdy nebola postavená na jednoznačnom závere, že k aplikácii § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka je možné pristúpiť len na základe stopercentne zisteného skutkového stavu. Takto formulovaná vysoká miera pravdepodobnosti zistenia neschopnosti osoby posúdiť následky svojho konania alebo svoje konanie ovládnuť, nevedie k úplnému znemožneniu uplatnenia ustanovenia § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Možno si totiž predstaviť množstvo situácií, v ktorých bude právne konanie zneplatnené na základe nespôsobilosti posúdiť následky svojho konania, a to aj na základe ex post vykonaných dôkazov.

2.3. K námietke nesprávnej aplikácie ustanovení sudcovskej koncentrácie v neprospech žalobcu súdom prvej inštancie vo vzťahu k žalobcovej námietke relatívnej neplatnosti uzatvorenej zmluvy o prevode vlastníctva bytu ako i k námietke vydržania žalobcovho podielu k bytu žalobcom, odvolací súd konštatoval, že súd prvej inštancie postupoval správne a v súlade so zákonom, keď v prvom rade konštatoval, že použitie § 153 CSP o sudcovskej koncentracii konania v posudzovanom spore nebránilo intertemporálne ustanovenia podľa 470 ods. 2 CSP upravujúce aplikáciu nových právnych inštitútov v Civilnom sporovom konaní na už prebiehajúce konania. Rovnako i podľa odvolacieho súdu žalobca neuviedol rozhodujúce skutkové tvrdenia pre aplikáciu ustanovení o vydržaní svojho podielu k bytu včas. Včas nebola uplatnená ani námietka neplatnosti zmluvy o prevode vlastníctva bytu. K tejto námietke konštatoval, že je možné na ňu nazerať aj ako na zjavné zneužitie práva nepoužívajúce právnu ochranu v zmysle čl. 5 základných princípov CSP, keďže pramení z neplatných úkonov tak, ako na to poukazoval správne aj súd prvej inštancie v odôvodnení (bod 28. jeho rozsudku).

II.

1. 1.

3.1. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podal včas dovolanie žalobca (ďalej aj „dovolateľ“), prípustnosť, ktorého vyvodzoval z § 420 písm. e) a f) CSP a tiež z § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP. Navrhol, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj ako „dovolací súd“ alebo „najvyšší súd“) napadnuté rozhodnutie zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie, resp. aby zrušil aj rozhodnutie súdu prvej inštancie a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Súčasne navrhol odložiť

právoplatnosť dovolaním napadnutého rozsudku.

3.2. K dôvodu podľa § 420 písm. e) CSP, podľa ktorého dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo, ktorým sa konanie končí, ak rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, uviedol, že v konaní vzniesol na pojednávaní námietku zaujatosti proti sudkyňi JUDr. Šimonovej, ktorá rozhodovala v prvom stupni, a tiež sudkyňi O.. V., ktorá rozhodovala v druhom stupni. Žalobca podal niekoľko trestných oznámení, predmetom ktorých bolo konanie sudkyne M.. Š.. Sudkyňa Šimonová sa potom, ako sa stala zákonnou sudkyňou vo veci žalobcu, sa so vznesenou námietkou nijakým spôsobom nevysporiadala a vec meritórne rozhodla. Vo vzťahu k sudkyňi O.. V. namietal, že ešte ako sudkyňa Okresného súdu Piešťany rozhodovala aj vo veci žalobcu v konaní o spôsobilosti na právne úkony, pod sp. zn. 6Ps/8/2008, v ktorom boli vykonané ako dôkazy aj znalecké posudky O.. Ž., na ktoré odkazuje aj rozhodnutie v tejto veci. Aj na základe týchto dôkazov, sudkyňa rozhodla tak, že zastavila konanie o spôsobilosti na právne úkony žalobcu z dôvodu, že niet dôvodu na obmedzenie spôsobilosti žalobcu na právne úkony. Sudkyňa O.. V., teda už v inom konaní posudzovala otázku spôsobilosti žalobcu na právne úkony (v celom rozsahu a pre budúcnosť) a hodnotila tie isté dôkazy, ktoré posudzovala aj v tomto konaní.

3.3. Žalobca vo vzťahu k vade konania podľa § 420 písm. f) CSP namietal, že súdy z dôvodu nezákonne uplatnenej sudcovskej koncentrácie konania neprihliadli na jeho námietky - námietka nezákonne uplatnenej koncentrácie konania. Konkrétne súdy nezákonne neprihliadli na jeho námietku, že v prípade, ak je zmluva o prevode vlastníctva bytu neplatná, a preto právo k bytu nenadobudol, tak toto právo nadobudol následným vydržaním bytu. Súdy tiež podľa žalobcu z dôvodu nezákonne uplatnenej sudcovskej koncentrácie konania nezohľadnili skutočnosť, že ak žalobca ako spoločný nájomca bytu, nebol podľa súdu spôsobilý na uzavretie zmluvy o prevode vlastníctva k bytu, tak zároveň nebol spôsobilý dať súhlas na nadobudnutie podielu na byte jeho bývalou manželkou. Zmluvu musia uzavrieť obaja spoloční nájomníci. Záver, aby ani jedna strana sporu nebola legitimovaná v spore, nie je vzhľadom na priebeh konania a obsah spisu možné kvalifikovať ako zneužitie práva. Žalobca mal za to, že súd nesprávnou aplikáciou sudcovskej koncentrácie v neprospech žalobcu, znemožnil žalobcovi, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Vo vzťahu k vade zmatečnosti podľa § 420 písm. f) CSP rovnako namietal vady v procese dokazovania. Namietal nekritické prevzatie záverov súdom ustanoveného znalca. Pričom poukazoval nesprávne vymedzenie otázok znalcovi ako na nepreskúmateľnosť znaleckého posudku.

3.4. Argumentoval, že v danej veci bolo pre súd rozhodujúce zistiť, či žalobca bol dňa 10. novembra 1997 (v momente uzavretia zmluvy o prevode vlastníctva bytu) schopný ovládnuť svoje správanie a posúdiť jeho následky, teda či mal v okamihu uzavretia zmluvy určovacie a zároveň rozpoznávacie schopnosti. Podľa žalobcu však súd prvej inštancie v danej veci položil znalcovi otázku, ktorá sama o sebe obsahovala neurčité právne pojmy, ktoré znalcovi nijako nevysvetlil a bola formulovaná viacnásobne a zmatečne s tým, že predpokladala prijaté závery. Či bol žalobca v čase podpisu zmluvy spôsobilý na vykonanie tohto úkonu, alebo trpel duševnou poruchou, ktorá ho robila na tento úkon nespôsobilým, a či vedel posúdiť následky svojho konania. Jedinou prípustnou časťou predmetnej otázky je jej posledná časť a to, či žalobca vedel posúdiť následky svojho konania. Predchádzajúca časť otázky, je otázkou, ktorou zisťuje a posudzuje súd po zhodnotení všetkých dôkazov. Znalec v znaleckom posudku na príslušnú časť otázky odpovedal tak, že žalobca nebol schopný vysoko pravdepodobne vykonať, z hľadiska psychiatrického, predmetný právny úkon dňa 10. novembra 1997 a ani posúdiť následky tohto svojho konania pre trvalé duševné ochorenie. Znalec dospel k záveru o vysokej pravdepodobnosti nie o úplnom vymiznutí rozpoznávacej schopnosti alebo pravdepodobnosti blížiacej sa k istote, neschopnosti žalobcu posúdiť následky svojho konania, a to z dôvodu trvalého duševného ochorenia. Nie z dôvodu, že konal v rámci tejto duševnej poruchy v zmysle § 38 Občianskeho zákonníka.

Žalobca taktiež namietal, že znalecký posudok neobsahuje žiadnu úvahu o tom, ako znalec k predmetnému záveru dospel, resp. úvahu o tom, ako trvala bludná porucha prejavujúca sa patologickým hráčstvom, ovplyvnila rozpoznávaciu schopnosť žalobcu v okamihu uzavretia zmluvy o prevode vlastníctva bytu. Posúdenie neschopnosti posúdiť následky zmluvy o prevode vlastníctva bytu by mali vyplývať z obsahu posudku znalca, ktorý za týmto účelom mal/mohol vykonať kognitívny test, či žalobca:

- nebol schopný pochopiť informácie obsiahnuté v zmluve,

- nebol schopný si zapamätať tieto informácie dostatočne dlho, aby sa vedel rozhodnúť,
- nebol schopný pochopiť, že bude užívať byt ako spoluvlastník, nie ako nájomca,
- nebol schopný zvážiť dostupné informácie, aby sa mohol rozhodnúť.

Znalec ani súd však žiadnu takúto úvahu vo vzťahu k následkom kúpnej zmluvy nerealizovali, ale rovno vyhlásili neschopnosť žalobcu tento právny úkon vykonať. Súd opomenul vziať do úvahy výsluch znalca, resp. si z neho vybral len to, čo podľa neho podporuje záver o neplatnosti zmluvy o prevode vlastníctva bytu. Znalec ani súd nevedeli, či v daný deň žalobca užil lieky, resp. o stave žalobcu v daný deň nebolo v konaní zistené vôbec nič. Ak by lieky užíval, bol by záver znalca taký istý? O úplnom nepochopení podstaty skúmania znalcom svedčí aj fakt, že znalec v neprípustnej časti svojej odpovede, pracuje s pojmami podľa § 37 Občianskeho zákonníka týkajúcich sa náležitostí vôle, nie so skúmaním schopnosti fyzickej osoby rozpoznať a určiť svoje konanie, ktoré predpokladá § 38 Občianskeho zákonníka. Napriek opakovane vznášanim námietkam na vadnosť znaleckého posudku a jeho záverov obomi stranami sporu s poukazom na prebehnuté statusové konanie, ktoré konštatovali, že trvalá duševná choroba nespôsobuje obmedzenie mentálnej kapacity žalobcu na právne úkony a v tvrdení žalovaného, že žalobca bol spôsobilý na uvedený právny úkon a svoj stav iba využíva, odvolací súd uviedol, že znalecký posudok predstavuje jeden z mnohých dôkazov, hoci je svojou povahou nezastupiteľný. Znalecký posudok je jedným z dôkazov, ktorý súd síce hodnotí ako každý iný dôkaz, od iných sa však líši tým, že odborné závery v ňom obsiahnuté nepodliehajú hodnoteniu súdom.

3.5. Vo vzťahu k dôkaznému bremenu týkajúce sa skutočností významných podľa § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka argumentoval, že nezaťažuje v tomto konaní žalobcu. Žalobca má plnú spôsobilosť na právne úkony a posudzovaný úkon je považovaný za platný do rozhodnutia súdu, a to napriek tomu, že súd konštatuje neplatnosť od počiatku. Záver súdu o neschopnosti žalobcu posúdiť následky právneho úkonu bol plne prevzatý od znalca bez toho, aby sa súd zaoberal zmätočnosťou a vadnosťou posudku a neodôvodnenosťou záverov znalca. Žalobcova trvalá chronická duševná choroba bola predmetom dvoch samostatných statusových konaní so záverom, že žalobca má plnú spôsobilosť na právne úkony a jeho duševná choroba ho na týchto úkonoch neovplyvňuje. Rovnaký medicínsky stav žalobcu, duševná choroba, teda má byť dôvodom na určenie neplatnosti zmluvy o prevode vlastníctva bytu a zároveň nie je dôvodom na obmedzenie spôsobilosti žalobcu na akékoľvek právne úkony. Neplatnosť právneho úkonu teda nemohla byť spôsobená len v dôsledku duševnej choroby žalobcu, ale musela tu byť aj ďalšia okolnosť, ktorá činila žalobcu neschopného daný úkon vykonať. Žiadna takáto okolnosť však nebola v súdnom konaní zistená. Súdy sa však s uvedenými skutočnosťami v odôvodnení vôbec nevysporiadali, a to napriek tomu, že im boli predložené a preukázané okolnosti, ktoré vyvracali aj pravdepodobnostné závery znalca, resp. spochybňovali podklady, z ktorých znalec vychádzal, pričom znalec nemal k dispozícii kompletnú dokumentáciu napriek tomu podľa súdu je zistenie pravdepodobnosti aj napriek pochybnostiam, dostatočným skutkovým zistením, umožňujúcim aplikáciu § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

3.6. Oba súdy v danej veci zmätočne pracujú s pojmami duševná choroba a duševná porucha s tým, že nerozlišujú, čo ktorý z týchto pojmov znamená a zároveň neskúmali, či bol právny úkon žalobcom vykonaný v rámci duševnej poruchy ovplyvnený bludmi alebo systémom hrania, ale skúmali len, či žalobca v danom okamihu trpel duševnou chorobou. Skutkový záver prijatý oboma súdmi o vysokej pravdepodobnosti neschopnosti žalobcu posúdiť následky svojho konania, a to z dôvodu trvalého duševného ochorenia, prijatý na základe dôkazov vykonaných v danej veci, nie je dostatočným skutkovým záverom, na ktorý by bolo možné aplikovať ustanovenie § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Odvolací súd teda v danej veci neaplikoval správne § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka, keď v rozpore s ustálenou súdnu praxou, subsumoval ním zistený skutkový stav pod normu hmotného práva, ktorá v hypotéze nemá také predpoklady, aké vyplývajú zo zisteného skutkového stavu. Ohľadom na aplikáciu ustanovení o nespôsobilosti fyzickej osoby na právne úkony, poukázal aj na nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 313/2012.

3.7. K aplikácii § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka uviedol, že dané ustanovenie predstavuje výnimku (reštrikciu), ktorá vylučuje pre konkrétny právny úkon spôsobilosť plnoletej fyzickej osoby vlastnými právnymi úkonmi nadobúdať práva a brať na seba povinnosti. O tom, či je daný právny úkon vykonaný plnoletou fyzickou osobou, ktorej nebola obmedzená spôsobilosť na právne úkony neplatný, môže rozhodnúť iba súd. Oba konajúce súdy v odôvodnení svojich rozhodnutí nerozlišujú vôbec medzi duševnou poruchou a duševnou chorobou, a to až tak, že ich rozhodnutia sú nezrozumiteľné.

3.8. Vo vzťahu k § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka zdôraznil, že nie každá duševná porucha fyzickej osoby, ani každá duševná choroba, ktorá činí právny úkon, vedie k jeho absolútnej neplatnosti, ale tá duševná porucha, ktorá konajúcu osobu robí na tento právny úkon neschopnou z dôvodu, že nemôže posúdiť následky svojho úkonu alebo svoje konanie ovládnuť. Je potrebné zdôrazniť nasledujúce judikatórne závery, od ktorých sa odvolací súd v danej veci odklonil. Podľa judikatúry pre konštatovanie neplatnosti právneho úkonu sa vyžaduje bezpečné zistenie, že účastník právneho úkonu nedokáže posúdiť následky svojho konania alebo svoje konanie ovládnuť (Zborník stanovísk, správ a rozhodovaní súdov a súdnych rozhodnutí Najvyšších súdov ČSSR, ČSR a SSR, IV. ročník 1970, strana 456), je vylúčené činiť záver o konaní v duševnej poruche na základe pravdepodobnosti či za skutkových okolností, ktoré aj napriek dôkaznej verifikácii súdu v zmysle § 132 OSP neumožňujú prijať v uvedenom smere úplne jednoznačný skutkový záver, na ktorý by bolo možné aplikovať ustanovenia podľa § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka. V tomto smere poukázal aj na rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 30Cdo/3614/2009.

3.9. Obdobne aj v trestnom práve existuje inštitút nepričetnosti a zmenšenej pričetnosti. Poukázal na rozhodnutie NS SR 4Tdo/4/2012 podľa ktorého od nepričetnosti je potrebné odlišovať stav zmenšenej pričetnosti, kedy je v dôsledku duševnej poruchy znížená rozpoznávacía alebo ovládacia schopnosť. Stav zmenšenej pričetnosti nie je dôvodom na vylúčenie trestnej zodpovednosti, ale má za následok osobitný postup voči páchatelovi. Je zrejmé, že duševná porucha môže v rôznej miere alebo stupni pôsobiť na rozpoznávaciu alebo určovaciu schopnosť osoby s tým, že sankciou neplatnosti úkonu sú stíhané len prípady, aj ak je jedna z týchto zložiek u posudzovanej osoby úplne vymiznutá. Uvedený záver však musí byť zistený bez rozumnej pochybnosti.

3.10. Zároveň navrhol aj odklad právoplatnosti rozhodnutia s poukazom na to, že žalobca je 70-ročný dôchodca, ktorý si po rozvode s bývalou žalovanou zriadil novú rodinu s tým, že byt, ktorý je predmetom zrušenia a vyporiadania podielového spoluvlastníctva je pre neho, jeho manželku a dve deti z druhého manželstva jediným obydľím.

4.1. K dovolaniu sa písomne vyjadrili žalovaní 1/ a 2/. K dôvodu dovolania podľa § 420 písm. e) CSP uvádzajú, že tento nie je daný. Žalovaní zotrávajú na tom, že ani jeden zo sudcov, ktorý vec prejednával, nebol z rozhodnutia vylúčený. Pokiaľ ide o údajné trestné oznámenia na M. Š., žalobca nepredložil žiadny relevantný dôkaz o ich podaní a navyše podľa zaužívanej judikatúry, ak by aj bolo trestné oznámenie podané, neznamená to automaticky vylúčenie sudcu z prejednávania veci. Žalobcom uvádzaný fakt, že M. V. rozhodovala v konaní 6Ps/8/2008, v ktorom bolo rozhodnuté, že niet dôvodu na obmedzenie spôsobilosti na právne úkony, nemá vplyv na jej rozhodovanie v prejednávanej veci.

4.2. Žalobca podal žalobu o vyporiadanie podielového spoluvlastníctva, ktorý na to nemal aktívnu legitimáciu, a preto bola žaloba zamietnutá. Súd nie je povinný skúmať v takomto konaní, kto je v tomto prípade druhým podielovým spoluvlastníkom, pre zamietnutie žaloby je podstatné, že ním nebol v tomto prípade žalobca. Navyše žalobca má vedomosť, že na Okresnom súde Piešťany sa vedie konanie 14C/48/2017, predmetom ktorého je určenie vlastníckeho práva k spornému bytu, teda táto otázka bude v tomto konaní riešená. Konštatovanie žalobcu, že v konaní tvrdil, že je vlastníkom bytu, nie je pravdivé. Tieto tvrdenia žalobca menil v cca 20-ročnom spore výlučne podľa potreby. Skutočnosť, že na pojednávaní 25. júna 2020 právny zástupca žalobcu začal tvrdiť, že žalobca svoj spoluvlastnícky podiel na byte vydržal, bola správne vyhodnotená oboma súdmi, a to s poukazom na koncentráciu konania. Vo vzťahu k právnemu posúdeniu, súd prvej inštancie veľmi podrobne sa venoval dokazovaniu v smere, či žalobca platne uzavrel zmluvu o prevode vlastníctva bytu v roku 1997. Neschopnosť žalobcu posúdiť následky svojho konania, potvrdili tri znalecké posudky, pričom znalci mali k dispozícii lekárske správy žalobcu, ktorý bol opakovane od roku 1995 liečený na psychiatrii. Žalobca nebol schopný vysoko pravdepodobne vykonať z hľadiska psychiatrického ani predmetný právny úkon dňa 10. novembra 1997, a ani posúdiť následky svojho konania pre trvalé duševné ochorenie. K obdobným záverom prišli ďalší dvaja znalci z odboru psychiatrie. Súd prvej a druhej inštancie nevychádzali z jediného dôkazu, ale hodnotili dôkazy jednotlivo a vo vzájomných súvislostiach. Pokiaľ žalobca nepovažoval súdom zadané otázky znalcovi za prípustné, mal možnosť sa v rámci sporového konania k tomu vyjadriť, mal možnosť zadať otázky, na ktoré mal dať znalec odpovede, avšak žalobca tak neurobil a plne sa stotožnil so znaleckým posudkom 93/2015 a dokonca ešte na podporu tohto znaleckého posudku priložil ďalšie dva posudky O. Š. a O. Ž. Žalobca sa v rámci dovolacieho konania snaží svoju zodpovednosť za riadne

nepostupovanie v konaní preniesť na vec prejednávané súdy. Vzhľadom na uvedené žiadali dovolanie ako nedôvodné zamietnuť.

III.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP, v rámci dovolacieho prieskumu dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je nielen prípustné ale tiež dôvodné.

6. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok. Mimoriadnej povahy dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti konkrétnemu rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

7. Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, je otázkou zákonnosti a jej riešenie patrí do výlučnej právomoci najvyššieho súdu (napr. IV. ÚS 35/02, II. ÚS 324/2010, III. ÚS 550/2012).

8. Žalobca konkrétne prípustnosť svojho dovolania vyvodzuje z § 420 písm. e) a f) CSP a § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP. Dovolací súd sa v prvom rade venoval dovolacím dôvodom podľa § 420 CSP.

9. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný tak, ako sú obsahovo vymedzené v podanom dovolaní (§ 440 CSP).

Dovolanie podľa § 420 písm. e) CSP

10. Žalobca namietal existenciu zmätočnosťnej vady v zmysle § 420 písm. e) CSP, podľa ktorého dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd. Argumentoval možnou zaujatosťou sudkyň M.. Š. (sudkyňa súdu prvej inštancie) a O.. V. (senátu odvolacieho súdu).

11. V súvislosti s posúdením opodstatnenosti týchto námietok dovolací súd poukazuje na rozhodnutie najvyššieho súdu publikované ako judikát R 59/1997, v zmysle ktorého neexistencia žiadneho rozhodnutia alebo existencia právoplatného rozhodnutia nadriadeného súdu o tom, že sudca je alebo nie je vylúčený z prejednávania alebo rozhodovania vecí, nebráni dovolaciemu súdu pri skúmaní prípustnosti dovolania v zmysle § 237 písm. g) OSP posúdiť túto otázku samostatne. Tento záver najvyššieho súdu je naďalej aktuálny vo vzťahu k § 420 písm. e) CSP.

12. Vo vzťahu k sudkyňi M.. Š., ktorá prejednávala a rozhodovala spor ako zákonná sudkyňa súdu prvej inštancie je potrebné v prvom rade uviesť, že dovolací súd preskúmaním odvolania žalobcu nezistil, že by vo svojom odvolaní poukazoval na možnú zaujatosť sudkyne M.. Š. (odvolací súd podľa § 365 ods. 1 písm. c) CSP, keď rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd). Preto dovolací súd uvedenú námietku nemohol považovať za prípustnú, keď tvrdenou vadou zmätočnosti malo byť zaťažené rozhodovanie súdu prvej inštancie, no dovolateľ naň nepoukázal už vo svojom odvolaní. Platí, že dovolateľ nemôže opierať svoje dovolanie o procesné skutočnosti, ktoré už mohol a mal uviesť v priebehu odvolacieho konania. Z princípu racionálneho, efektívneho a inštančného súdneho konania o dovolaní vyplýva, že dovolateľ musí uplatniť celú argumentáciu, ktorú považuje za významnú, rovnako

ako všetky dovolacie návrhy už v odvolacom konaní. Úlohou dovolacieho súdu je potom posúdiť, či tieto argumenty a návrhy odvolací súd riadne preskúmal a či k nim zaujal správny právny záver. Dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok nemôže predstavovať nástroj na obchádzanie (hoci aj neúmyselné) povinnosti vyčerpania riadnych opravných prostriedkov na ochranu subjektívnych práv dovolateľa, a to nielen formálne, ale aj materiálne, teda vecne (argumentačne), čo znamená, že dovolateľ môže v mimoriadnom opravnom prostriedku (úspešne) argumentovať len takými dôvodmi, ktoré namietal už v rámci riadneho opravného prostriedku a ktoré boli meritórne posudzované odvolacím súdom v jeho neprospech (R 73/2019).

13. Vo vzťahu k O.. V., ktorá rozhodovala o odvolaní žalobcu ako členka senátu žalobca vadu zmätočnosti podľa § 420 písm. e) CSP vzhliadal v tom, že ešte ako sudkyňa súdu prvého stupňa - Okresného súdu Piešťany rozhodovala v konaní 6Ps/8/2008, v ktorom rozhodovala o spôsobilosti na právne úkony žalobcu. V uvedenom konaní boli tiež vykonané ako dôkazy aj rovnaké znalecké posudky ako v konaní o jeho odvolaní. Vo vzťahu k takto formulovanej námietke dovolateľa možno uviesť, že ju nemožno považovať za prípustnú.

14. Uvedenú argumentáciu žalobcu dovolací súd nepovažuje za opodstatnenú. Osobitným prípadom pomeru sudcu k veci je skutočnosť, že rozhodoval o veci na súde inej inštancie (§ 49 ods. 2 CSP). V tomto prípade stačí, že sudca o veci rozhodoval či už ako samosudca, alebo v senáte v inštančnom postupe. Platí teda, že sudca vyššieho súdu je vylúčený z rozhodovania vecí, ak rozhodoval o veci na súde nižšieho stupňa. Uvedené ustanovenie bráni tomu, aby sudca preskúmaval napríklad ako člen odvolacieho senátu svoje vlastné rozhodnutie, ktoré predtým vydal ako sudca nižšieho súdu. Skutočnosť, že v posudzovanom prípade sudkyňa O.. V. konala a rozhodovala ako zákonná sudkyňa v inej veci žalobcu, keď konkrétne ako sudkyňa Okresného súdu Piešťany rozhodovala v konaní 6Ps/8/2008 o spôsobilosti na právne úkony žalobcu, nemožno bez ďalšieho považovať za okolnosť, ktorá by vylučovala O.. V. z prejednávania a rozhodovania o odvolaní žalobcu proti rozsudku v posudzovanom spore. A to i napriek skutočnosti, že parciálne skutkové závery v oboch konaniach vychádzali okrem iného z identických znaleckých posudkov, na ktoré poukazoval žalobca vo svojej námietke.

15. Keďže žalobca konkrétne nešpecifikoval iné dôvody, pre ktoré by mala byť sudkyňa O.. V. zaujatá (§ 49 ods. 1 CSP) z týchto dôvodov dospel najvyšší súd k záveru, že dovolateľ neopodstatnene tvrdí, že v konaní došlo k procesnej vade zmätočnosti uvedenej v § 420 písm. e) CSP, preto prípustnosť dovolania v zmysle uvedeného ustanovenia z dôvodu, že rozhodoval nesprávne obsadený senát, nie je daná.

Dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP

16. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa stranám znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov v konkrétnom konaní, pričom miera tohto porušenia znamená porušenie práva na spravodlivý proces. K porušeniu práva na spravodlivý proces okrem iného dochádza aj tým, že rozhodnutie trpí rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.)

17. Právo na spravodlivý proces je okrem iného naplnené tým, že sudy po vykonaní dôkazov a ich vyhodnotení zistia skutkový stav a po výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodnú tak, že ich skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neutržateľné alebo že boli prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces (IV. ÚS 252/04).

18. K porušeniu tohto práva tak môže dôjsť aj tým, že zistenie skutkového stavu je prima facie natoľko chybné (svojvoľné), že by k nemu súd pri rešpektovaní základných zásad hodnotenia vykonaných dôkazov nemohol nikdy dospieť - ide o tzv. extrémny rozpor medzi vykonanými dôkazmi a z nich

urobenými skutkovými zisteniami (porov. I. ÚS 6/2018), alebo tým, že prijaté právne závery sú v extrémnom nesúlade s vykonanými skutkovými zisteniami, resp. že z nich v žiadnej možnej interpretácii súdneho rozhodnutia nevyplývajú (porov. I. ÚS 243/07).

19. Z judikatúry ústavného súdu tiež vyplýva, že preskúmanie logickej, funkčnej a teleologickej konzistentnosti hodnotenia dôkazov je súčasťou posudzovania práva na spravodlivý proces. V tomto kontexte je preto hodnotenie dôkazov preskúmateľné. V opačnom prípade by skutkové závery ostali nedotknuteľné tak, ako ich uzavrel krajský súd. Zásada viazanosti zisteným skutkovým stavom (§ 442 CSP) neznamena, že najvyšší súd je viazaný takou interpretáciou dôkazu, ktorá v sebe obsahuje ničím nepodloženú účelovo vytvorenú domnienku, ktorej jediným cieľom je vylúčiť danosť nároku. Rovnako túto zásadu nemožno interpretovať ako nemožnosť najvyššieho súdu reagovať na zjavný, ničím neodôvodnený, a preto arbitrárny skutkový omyl. Povinnosťou najvyššieho súdu je v takom prípade pristúpiť k preskúmaniu práva na spravodlivý proces z hľadiska arbitrárnosti vyvodeného skutkového záveru z dôkazu, z ktorého bol vyvodený opačný záver, ako z neho v skutočnosti vyplýva (III. ÚS 104/2022).

20. V takýchto prípadoch podstatou dovolacieho prieskumu nie je prehodnocovanie skutkového stavu dovolacím súdom, ale kontrola postupu súdov oboch nižších inšancií pri procese jeho zisťovania a vyhodnocovania. Otázka, či súd pri zisťovaní skutkového stavu rešpektoval ústavno-procesné zásady (ako napr. zákaz tzv. deformácie dôkazu, či opomenutého dôkazu, zásadu rovnosti zbraní, priamosti, voľného hodnotenia dôkazov), je otázkou procesnoprávnou, ktorá ako taká môže byť prezentovaná dovolaciemu súdu v podanom dovolaní ako prípustný a dovolený dovolací dôvod podľa ustanovenia § 420 písm. f) CSP. Zároveň je potrebné dodať, že nesprávne zistenie skutkového stavu vecí má totiž, ak súd aplikuje dôkladne hmotné právo, vždy vplyv na nesprávne právne posúdenie skutku, a preto takéto chybné rozhodnutie súdu súčasne spočíva aj v nesprávnom právnom posúdení veci (porov. I. ÚS 6/2018, 4Cdo/88/2019).

21. Dovolateľ vyvodzujúc prípustnosť dovolania z ustanovenia § 420 písm. f) CSP v prvom rade namietal pochybenia v obstarávaní si skutkových podkladov v súvislosti so znaleckým dokazovaním, ako i hodnotenie dôkazov v rozpore so zásadou voľného hodnotenia dôkazov.

22. Posudzujúc uvedené námietky dovolací súd považuje za potrebné pripomenúť pre spor podstatné právne východiská vyplývajúce z hmotnoprávnej úpravy neplatnosti právneho úkonu z dôvodu neschopnosti zapríčinenej duševnou poruchou. Správne pochopenie hmotného práva v jeho súvislostiach dáva odpoveď na to, aké právne významné skutočnosti majú byť v konaní preukázané na právne kvalifikačný záver o neschopnosti osoby konajúcej v duševnej poruche.

23. Podľa § 38 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka neplatný je právny úkon, pokiaľ ten, kto ho urobil, nemá spôsobilosť na právne úkony. (2) Takisto je neplatný právny úkon osoby konajúcej v duševnej poruche, ktorá ju robí na tento právny úkon neschopnou.

24. Neplatnosť právneho úkonu podľa § 38 ods. 1 Občianskeho zákonníka prichádza do úvahy tam, kde účastník právneho úkonu je rozhodnutím súdu pozbavený alebo obmedzený v spôsobilosti na právne úkony. Neplatnosť právneho úkonu podľa § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka vyžaduje bezpečné zistenie, že účastník právneho úkonu nedokáže posúdiť následky svojho konania alebo svoje konanie ovládnuť (R 4/1971).

25. Z citovanej judikatúry vyplýva, že nie každá duševná porucha fyzickej osoby, ktorá robí právny úkon vedie k jeho (absolútnej) neplatnosti, no len tá duševná porucha, ktorá konajúcu osobu robí k tomuto právnomu úkonu neschopnou z dôvodu, že nemôže posúdiť následky svojho úkonu alebo (a) nemôže svoje konanie ovládnuť. Vždy musí ísť o stav mysle, ktorý vylučuje slobodnú tvorbu vôle, resp. vylučuje alebo značne obmedzuje schopnosti intelektuálne (schopnosť posúdiť následky svojho konania a schopnosti určovacie (svoje konanie ovládnuť)). Medzi právnou poruchou a právnym konaním v nej vykonaným musí byť príčinná súvislosť.

26. Na rozdiel od prípadu, keď konajúci bol pozbavený spôsobilosti konať súdnym výrokom a keď ide len o zistenie, že je nespôsobilý konať, čo sa týka daného právneho úkonu, v prípade neschopnosti na vykonanie právneho úkonu zapríčinennej duševnou poruchou je zistenie stavu vylučujúceho urobenie platného právneho úkonu omnoho náročnejšie. Podľa právnej doktríny predovšetkým treba zistiť danosť duševnej poruchy, jej povahu, intenzitu, a najmä vplyv na schopnosť posúdiť následky konania a ovládať svoju vôľu, teda schopnosť používať rozum a utvárať vôľu v relácii k úkonu, o ktorý ide. Prirodzene, treba vziať do úvahy práve povahu tohto úkonu, lebo schopnosť konať je relatívna: kým na urobenie jedného úkonu môže byť daná osoba schopná, nemusí byť schopná na iný, čo do podstaty omnoho zložitejši a čo do následkov omnoho menej pochopiteľný úkon. Ak súd zistí, že konajúci vo chvíli robenia úkonu bol v stave duševnej poruchy, pozbavujúcej ho schopnosti konať, uzná sa jeho prejav vôle za absolútne neplatný. (porovnaj Luby, Š. Výber z diela a myšlienok. Bratislava: IURA EDITION, s.r.o., 1998, str. 181).

27. V pomeroch posudzovanej veci pre právne kvalifikačný záver o neplatnosti zmluvy o prevode vlastníctva bytu podľa § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka bolo podstatné skutkové zistenie, či žalobca konal v duševnej poruche, a pokiaľ áno, či pod vplyvom duševnej poruchy jeho ovládacie (určovacie) schopnosti alebo/a rozpoznávacíe schopnosti (posúdiť následky svojho konania - rozumové, rozpoznávacíe, intelektuálne schopnosti) boli vymiznuté, resp. podstatne znížené, a to ovládacie schopnosti v zmysle schopnosti ovládnuť svoje konanie a rozpoznávacíe schopnosti v zmysle schopnosti rozpoznať následky svojho konania pri vymedzenom konaní - uzatvorení zmluvy o prevode vlastníctva bytu.

28. Z obsahu spisu vyplýva, že súd prvej inštancie vo vzťahu k ustanoveniu § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka ustanovil znalca O.. O. Z., z odboru zdravotníctvo a farmácia, odvetvie psychiatria. Úlohou znalca bolo po vykonaných odborných vyšetreniach žalobcu, po oboznámení sa so závermi v predchádzajúcich sa znaleckých posudkoch, zdravotnou dokumentáciou a obsahom spisu zistiť:
- či bol žalobca v čase podpisu zmluvy o prevode vlastníctva bytu zo dňa 10.11.1997, uzatvorenej medzi Mestom Piešťany ako predávajúcim a L.. A. Y. (žalobcom) a L.. O. O. (žalovanou) ako kupujúcimi, spôsobilý na vykonanie takéhoto úkonu, alebo či žalobca trpel duševnou poruchou, ktorá by ho robila na tento úkon nespôsobilým, a či vedel posúdiť následky svojho konania ?

Znalec v záverečnej časti svojho posudku odpovedal na uvedenú otázku nasledovne:

„Žalobca v čase podpisu zmluvy o prevode vlastníctva bytu zo dňa 10.11.1997, uzatvorenej medzi Mestom Piešťany ako predávajúcim a L.. A. Y. (žalobcom) a L.. O. O. (žalovanou) ako kupujúcimi, trpel forenzne významnou duševnou bludovou poruchou: a to Trvalou bludovou poruchou.

Toto ochorenie z hľadiska psychiatrického zakladá globálne a všeobecne relevantné medicínske dôvody, že ním postihnutý nie je schopný a spôsobilý vykonávať slobodné a vážne právne úkony ani byť nimi viazaný.

Žalobca teda nebol schopný vysoko pravdepodobne vykonať, z hľadiska psychiatrického ani predmetný právny úkon dňa 10.11.1997 a ani posúdiť následky svojho konania pre trvalé duševné ochorenie. Uvádzame, že v roku 1996 a následne aj v r. 1998-1999 bol dlhodobejšie psychiatricky hospitalizovaný, a bola opakovanú u neho diagnostikovaná táto porucha.“

29. Podľa § 207 ods. 2 CSP v písomnom znaleckom posudku znalec odpovie na položené otázky; nevyjadruje sa k právnemu posúdeniu veci.

30. Súd v uznesení o ustanovení znalca musí presne vymedziť otázky, na ktoré má znalec odpovedať. Otázky musia byť formulované presne, jasne, určito a zrozumiteľne. Presnosť pri vyjadrovaní a formulácia otázok má kardinálny význam, pretože odpovede na tieto otázky majú súdu slúžiť ako podklad súdu pre rozhodnutie (II. ÚS 401/2021).

31. Pre náležité zistenie skutkového stavu má presnosť a výstižnosť znalcovi položených otázok mimoriadny význam, pretože odpovede na tieto otázky majú súdu slúžiť ako podklad pre jeho rozhodnutie, pričom sudca (a nie strana) je ten, ktorý musí vedieť, zodpovedanie akej odbornej otázky je relevantné pre náležité objasnenie skutkového stavu (porovnaj bod 26., rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, z 27. mája 2020, sp. zn. 4Cdo/140/2019).

32. Ako už bolo vyššie uvedené vo všeobecnosti platí, že v prípade zadania znaleckého posudku, ohľadne toho, či osoba v čase uzavretia zmluvy trpela duševnou poruchou, musí súd pristúpiť k formulovaniu takých otázok, aby na podklade vykonaných odpovedí znalec podal posudok k tomu, či posudzovaná osoba v inkriminovanom období trpela duševnou poruchou, a pokiaľ áno, či táto duševná choroba mala vplyv na jej rozpoznávaciu či ovládacie schopnosti pri vymedzenom konaní. Následne znalcom vykonané odborné závery, formálne vyjadrené v jeho posudku by mali obsahovať odpovede zásadne odborne lekárske, nie však právne zhodnotenie zdravotného stavu posudzovanej osoby. (porovnaj v tomto smere relevantný rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky z 3. apríla 2019, sp. zn. 24Cdo/3404/2018).

33. Možno považovať za notoriu, že znalec môže zodpovedať len skutkové otázky a nesmie zodpovedať otázky právne. Znalcovi preto nemôže súd zadať, aby sa vyjadroval k otázkam, pri ktorých nejde o vedecké či odborné posúdenie konkrétnej skutočnosti, no o právne posúdenie určitého skutkového stavu. Záver o tom, či žalobca je alebo nie je schopný pod vplyvom duševnej poruchy na vykonanie konkrétneho právneho úkonu je vždy záverom právnym. Znalcovi preto neprislúcha posudzovať otázku neschopnosti vyšetrovaného vykonať konkrétny právny úkon, či spôsobilosti na právny úkon. Preto pokiaľ znalec vo svojom znaleckom posudku posudzoval tieto právne otázky a nie skutočnosti, na ktoré treba odborné znalosti (porovnaj § 127 OSP, účinného v čase zadávania znaleckého posudku) resp. skutočností, na ktoré treba vedecké poznatky, a pre zložitosť posudzovaných otázok nepostačuje odborné vyjadrenie podľa § 206 CSP (viď v súčasnosti účinný § 207), tak tieto odpovede nemôžu byť podkladom pri rozhodovaní súdu využiteľné ako dôkaz, resp. dôkazný prostriedok podľa § 187 CSP.

34. Správne by preto súd prvej inštancie mal pristúpiť k formulovaniu takých otázok, aby znalec svojimi odpoveďami podal posudok k tomu, či posudzovaná osoba v konkrétnom momente (období) trpela duševnou poruchou, a pokiaľ áno, či táto jej duševná porucha mala (pokiaľ áno, tak potom v akom rozsahu a s akou intenzitou) vplyv na jej rozpoznávaciu a ovládacie schopnosti pri súdom (vymedzenom) konaní. Následne by potom znalcom vykonané odborné (vedecké) závery, vyjadrené v jeho posudku by mali obsahovať odpovede zásadne odborne (vedecky) lekárskeho rázu, nie však už právne zhodnotenie dôsledkov zdravotného stavu posudzovaného jednotlivca (viď už vyššie zmienený rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky z 3. apríla 2019, sp. zn. 24Cdo/3404/2018).

35. Za daného stavu preto možno súhlasiť so žalobcom, že súdom formulovaná otázka a odpoveď na ňu bola prípustná len v časti, v ktorej mal znalec zistiť, či žalobca v čase uzavretia zmluvy o prevode vlastníctva bytu trpel duševnou poruchou. Vo zvyšnej časti svojej odpovede (záveru znaleckého posudku) znalec neprípustným spôsobom posudzoval (ne)schopnosť žalovaného vykonať predmetný právny úkon - zmluvu o prevode vlastníctva bytu z 10. novembra 1997.

36. Je tiež možno uviesť, že otázke možno vyčítať istú formulačnú nepresnosť v používanej právnej terminológii, keď pri zadávaní otázky súd priamo pracuje s termínom spôsobilosť na vykonanie právneho úkonu. Je však potrebné rozlišovať medzi (ne)spôsobilosťou na právne úkony (hmotnoprávne vyjadrená v § 8 až 10 Občianskeho zákonníka a 20 Občianskeho zákonníka, pričom následok jej nedostatku stanovuje § 38 ods. 1) a (ne)schopnosťou na urobenie právneho úkonu (§ 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Ak konajúci v čase vykonania právneho úkonu nemal spôsobilosť na vykonanie tohto právneho úkonu, je tento úkon absolútne neplatný. Schopnosť na vykonanie právneho úkonu je nevyhnutnou náležitosťou subjektu, ktorej musí vyhovovať aj osoba, ktorá má spôsobilosť na právne úkony. Schopnosť na vykonanie právneho úkonu chýba u osoby, ktorá koná v duševnej poruche

(ktorá ju robí na tento úkon neschopnou, dodatok dovolacieho súdu). (porovnaj Luby, Š. Výber z diela a myšlienok. Bratislava: IURA EDITION, s.r.o., 1998, str. 181).

37. Keďže súd prvej inštancie vychádzal prioritne pri svojom meritórnom rozhodovaní zo záverov podaných v znaleckom posudku č. 93/2015 O.. O. Z. (ako to sám uviedol vid' bod 49. jeho odôvodnenia), hoci v zmysle vyššie uvedeného znalcom podané odpovede v podstatnom nemôžu byť podkladom pri rozhodovaní súdu využiteľné ako dôkaz, resp. dôkazný prostriedok podľa § 187 CSP, súd zaťažil konanie vadou zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP.

38. Toto pochybenie je tým závažnejšie, že vyššie uvedený znalecký posudok súdom ustanoveného znalca O.. O. Z. pritom súd prvej inštancie prakticky celý prevzal a tvoril jeho skutkový nález, keď v bode 49. svojho odôvodnenia konštatuje nasledovné (pasáže kurzívou prevzaté): Vychádzajúc prioritne zo znaleckého posudku O.. Z. súd prvej inštancie konštatoval, že: „možno dospieť k jednoznačnému stanovisku, že v čase uzatvorenia zmluvy o prevode vlastníctva bytu z 10. novembra 1997 žalobca nebol schopný vysoko pravdepodobne vykonať z hľadiska psychiatrického predmetný právny úkon a nebol schopný ani posúdiť následky tohto svojho konania pre trvalé duševné ochorenie. Ako ďalej uviedol „Znalec sa zaoberal relevantnou zdravotnou dokumentáciou, klinicky vyšetril žalobcu a dospel k záveru, že žalobca v čase podpisu zmluvy o prevode vlastníctva bytu z 10. novembra 1997 trpel významnou duševnou poruchou a to: trvalou bludovou poruchou. Toto ochorenie z psychiatrického hľadiska zakladá globálne a všeobecne relevantné medicínske dôvody, že ním postihnutý nie je schopný a spôsobilý vykonávať slobodne a vážne právne úkony a ani byť nimi viazaný.“ Doplnil tiež, že „Podľa znalca toto ochorenie zakladá z psychiatrického hľadiska medicínske dôvody, že postihnutý nie je schopný a spôsobilý vykonávať slobodne a vážne právne úkony ani byť nimi viazaný. Z hľadiska psychiatrického teda žalobca nie je schopný vystupovať samostatne.“

39. Ďalej možno uviesť, že k podanému znaleckému posudku č. 93/2015 znalca O.. O. Z. aj vyslúchol. O.. O. Z. na pojednávaní dňa 6. septembra 2016 okrem iného vypovedal, že: „Neviem sa presne vyjadriť, v akom bol psychickom stave v roku 1997“ a tiež, že „Ochorenie je do určitej miery psychiatricky liečiteľné.“ pričom „ťažko môžem uviesť, či presne v inkriminovaný deň vykonania úkonu vyšetrovaný, ak aj bol adekvátne psychiatrom liečený, či lieky aj užíval.“ Podľa názoru dovolacieho súdu tieto časti výpovede znalca znižujú presvedčivosť už aj tak len pravdepodobnostných záverov znalca podaných v znaleckom posudku. Tieto zásadné okolnosti z výpovede znalca súd nijako nevyhodnotil ani s nimi nepracoval. Je potrebné pripomenúť, že i keď znalecký posudok, resp. znalecké dokazovanie možno považovať za esenciálny dôkazný prostriedok v konaní, v ktorom je posudzovaný právny úkon z hľadiska ustanovenia § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka, nezabavuje to ešte súd povinnosti, aby sa pri hodnotení dôkazu v zmysle § 191 CSP zaoberal úplnosťou a presvedčivosťou vypracovaného znaleckého posudku, a tento dôkazný prostriedok hodnotil spôsobom predvídaným podľa § 191 CSP, teda tiež v súvislosti s ďalšími dôkaznými prostriedkami; pritom starostlivo prihliadal na všetko, čo vyšlo počas konania najavo.

40. Preskúmaním súdneho spisu dovolací súd ďalej zistil, že sa v ňom nachádzajú lekárske správy z doby (relatívne) blízkej posudzovanému právnemu úkonu. Konkrétne dovolací súd zistil z listiny Psychiatrické vyšetrenie pri prijatí z 1. decembra 1995 (č. l. 737) nasledovné: diagnóza: F10 Patologické hráčstvo. Súhrn telesného a duševného stavu: Na vyšetrenie prichádza sám, upravený, poruchy vnímania nezistené. Kontakt dobrý. Vedomie lucídne. Nekritičnosť na hru event. možnosť výhry. Inak bez pozoruhodností. Mnesticke a intelektové funkcie adekvátne primerané. Osobnosť vôľovo slabá. Sy (syndróm, pozn. dovolacieho súdu) závislosti na automatoch.

41. Zo Správy ošetrujúceho lekára z 15. marca 1995 (č. l. 740) dovolací súd zistil: „...pozornosť primeraná. (...). Nálada euthymná, poruchy vôle neprítomné. Psychomot. kľudý. Myslenie vnímanie pamäť intelekt bez porúch. Osobnosť v norme.

42. Zo Správy pre ošetrujúceho lekára z 8. januára 1999 (č. l. 742) ... Pozornosť ťažšie centrovateľná, mnesticke a intelektová funkcie primerané vzdelaniu. Osobnosť psychoticky deteriorovaná, s náznakmi

afektívnej alterácie.

43. Z uvedenej zdravotnej dokumentácie, ktorá síce nezachytáva bezprostredne obdobie, v ktorom došlo k uzavretiu zmluvy o prevode vlastníctva bytu, no ide o dokumentáciu, ktorá je najbližšie k posudzovanému obdobiu, pritom možno vyťažiť cenné poznatky o tom, v akom stave sa nachádzali žalobcove intelektuálne schopnosti v posudzovanom období. Preto dovolací súd považuje za závažné pochybenie, že súd prvej inštancie s týmito dôkazmi taktiež nijako nepracoval a nevyhodnotil ich podľa § 191 CSP.

44. Opätovne možno pripomenúť, že závery znaleckého posudku pritom nemožno bez ďalšieho preberať, ale je potrebné v prípade potreby ich overovať aj s inými dôkazmi, a to predovšetkým vtedy pokiaľ majú pochybnosti o správnosti záveru znaleckého posudku. Tak tomu bolo aj v posudzovanom prípade. Dovolací súd opäť pripomína, že znalecký posudok, resp. konštatovanie znalca je len jedným z dôkazov vykonaných v konaní, ktorý podlieha hodnoteniu súdu v zmysle zásad uvedených v čl. 15 a § 191 CSP - a jeho závery nemôžu byť súdom iba mechanicky preberané, pretože by to vo svojich dôsledkoch jednak znamenalo popretie možnosti súdu hodnotiť dôkazy podľa svojho vnútorného presvedčenia, privilegovanie znaleckého dôkazu a prenesenie zodpovednosti za skutkovú správnosť súdneho rozhodnutia na znalca, čo je postup z ústavného hľadiska neakceptovateľný, a jednak „pri takomto postupe by sa totiž mohli medicínske spory ponechať iba dišputáciám lekárskej kapacít (spolu so všetkými rizikami vyplývajúcimi zo stavovskej solidarity) a sudcovia by ich závery za štát iba formálne stvrďovali (porovnaj bod 16., rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, z 27. mája 2020, sp. zn. 4Cdo/140/2019).

45. V tomto kontexte sa javí, že odvolací súd síce správne pripomenul (bod 23. jeho odôvodnenia), že „je to práve znalecký posudok z príslušného odboru, ktorý je základným dôkazným podkladom v konaní, v ktorom je posudzované, či predmetné právne konanie fyzickej osoby bolo urobené v duševnej poruche alebo nie, nezbavuje to však súd povinnosti, aby sa pri hodnotení dôkazov v zmysle § 191 CSP zaoberal úplnosťou a presvedčivosťou spracovaného posudku a tento dôkazný prostriedok spôsobom uvedeným v ust. § 191 CSP hodnotil s ďalšími dôkaznými prostriedkami a s prihliadnutím ku všetkému, čo vyšlo za konania najavo, vrátane toho, čo uviedli strany sporu,“ no nedôsledne ho aplikoval v pomeroch posudzovaného sporu.

46. Zhrnúc uvedené dovolací súd dospel k záveru, že v procese dokazovania došlo k závažným pochybeniam, keď v prvom rade znalecký posudok č. 93/2015 znalca MUDr. Mária Straku, z ktorého súd prvej inštancie prioritne vychádzal pri svojom meritórnom rozhodovaní nemohol v podstatnom slúžiť ako dôkaz, resp. dôkazný prostriedok podľa § 187 CSP, pretože neprípustným spôsobom posudzoval právne otázky a naopak neposudzoval vedecky či odborne konkrétne skutočnosti. K závažným pochybeniam v procese dokazovania došlo tiež tým, že súd prvej inštancie a taktiež odvolací súd sa obmedzili len na mechanické a formalistické prevzatie záverov v konaní vypracovaného znaleckého posudku, bez toho, aby náležitým spôsobom zhodnotili znalecký posudok aj vo svetle ostatných dôkazov podľa 191 CSP. Súdy oboch inštancií týmito závažnými pochybeniami v procese dokazovania, respektíve zisťovania skutkového stavu znemožnili realizáciu žalobcovi patriacich procesných práv do takej miery, že došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces, čím zaťažili konanie vadou zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP.

47. Žalobca taktiež vo vzťahu k § 420 písm. f) CSP namietal nezákonne uplatnenú koncentráciu konania vo vzťahu k jeho námietke vydržania vlastníckeho práva (spoluvlastníckeho podielu) k bytu pre prípad, že by súd prvej inštancie dospel k záveru, že zmluva o prevode vlastníctva bytu z 10. novembra 1997 je neplatná a tiež vo vzťahu k relatívnej neplatnosti zmluvy o prevode vlastníctva bytu v časti, v ktorej nadobudla vlastnícke právo (jej spoluvlastnícky podiel) žalobkyňa. Námietku vydržania žalobca formuloval na pojednávaní dňa 25. júna 2020 prakticky ako blanko námietku vydržania nasledovne: „Chcem poukázať na skutočnosť, že pokiaľ sa žalovaná odvoláva na skutočnosť, že podiel vydržala, tak na túto istú skutočnosť sa odvoláva aj žalobca s tým, že aj u neho sú splnené podmienky na vydržanie predmetného spoluvlastníckeho podielu.“ Súdy na takto formulovanú námietku vydržania neprihliadli.

Odôvodnili to s poukazom na sudcovskú koncentráciu konania, keď podľa súdov by prihliadnutie na uvedenú námietku viedlo k ďalšiemu neúmernému predĺženiu sporu, čo by bolo v rozpore s princípom rýchlosti a hospodárnosti konania. Dôvodili, že posudzovanie nových skutkových tvrdení žalobcu vo vzťahu k vydržaniu by si vyžadovalo dôsledné a rozsiahle dokazovanie. Napokon súd prvej inštancie nepovažoval vznesenú námietku po 18 rokoch za slušnú ani korektnú. Odvolací súd doplnil, že žalobca netvrdil žiadne skutočnosti, ktoré by bolo možné podriadiť pod hypotézu právnej normy upravujúcej vydržanie, ale uviedol len právne posúdenie bez bližších skutkových tvrdení, bez ktorých je právne posúdenie vylúčené. Takúto argumentáciu súdov nemožno považovať za správnu. Hoci uplatnenie hmotnoprávnej námietky podlieha sudcovskej a zákonnej koncentrácii konania (§ 153 a § 154 CSP), žalobcom formulovaná hmotnoprávna námietka vydržania bola bezprostrednou reakciou na pojednávaní vzhľadom na vývoj pojednávania. Pričom je zrejmé, že žalobca ju vzniesol pre prípad (in eventum), že súdy dospejú k záveru o neplatnosti zmluvy o prevode vlastníctva bytu z 10. novembra 1997. Podľa názoru dovolacieho súdu za stavu, že súd prvej inštancie ako i odvolací súd dospeli k právnomu záveru o neplatnosti zmluvy o prevode vlastníctva bytu bolo ich povinnosťou uvedenú námietku vydržania primeraným spôsobom posúdiť. Povinnosťou súdov bolo na základe výsledkov dokazovania, prihliadajúc na všetko, čo vyšlo počas konania najavo, zhodnotiť či žalobca svoj podiel k bytu vydržal alebo nie posúdiac naplnenie jednotlivých podmienok vydržania podľa § 134 Občianskeho zákonníka tak, že mali uviesť, ktoré podmienky vydržania považovali za preukázané a ktoré nie. V prípade, že sa súd prvej inštancie aj odvolací súd odmietli nastolenej hmotnoprávnej námietke venovať, znemožnili realizáciu žalobcovi patriacich procesných práv v takej miere, že došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces, čím zaťažili konanie vadou znátočnosti podľa § 420 písm. f) CSP. Naopak súd považuje neprihliadnutie na žalobcovu námietku vo vzťahu k relatívnej neplatnosti zmluvy o prevode vlastníckeho práva bytu v časti, v ktorej vlastnícke právo nadobudla žalovaná z dôvodu súdom uplatnenej koncentrácie konania za správne a primerane odôvodnené. Uvedená námietka žalobcu bola založená na nových skutkových tvrdeniach, pričom jej posúdenie by vyžadovalo ďalšie dokazovanie.

48. Na okraj dovolací súd považuje za potrebné sa vyjadriť k časti odôvodnenia odvolacieho súdu (bod 18. jeho odôvodnenia): „V sporoch, ktoré sa dotýkajú platnosti právnych úkonov podľa § 38 ods. 2 občianskeho zákonníka, t.j. i predmetný spor, v ktorom je podľa odvolacieho súdu pre preukázanie konania v duševnej poruche možné použiť tzv. dôkazný štandard, založený na tom, že spravodlivá rovnováha medzi protichodnými oprávnenými záujmami bude najlepšie dosiahnutá stanovením vysokej miery pravdepodobnosti preukázania, že plne svojprávna osoba konala v duševnej poruche, ktorá ju v daný moment robila neschopnou právne konať, oproti postupu hodnotenia vykonaných dôkazov cez prizmu nadmerne vysokého dôkazného štandardu. Judikatúra pritom nikdy nebola postavená na jednoznačnom závere, že k aplikácii § 38 ods. 2 občianskeho zákonníka je možné pristúpiť len na základe sto percentne zisteného skutkového stavu. Takto formulovaná vysoká miera pravdepodobnosti zistenia neschopnosti osoby posúdiť následky svojho konania alebo svoje konanie ovládnuť, nevedie k úplnému znemožneniu uplatnenia ust. § 38 ods. 2 občianskeho zákonníka. Možno si totiž predstaviť množstvo situácií, v ktorých bude právne konanie zneplatnené na základe nespôsobilosti posúdiť následky svojho konania, a to aj na základe ex post vykonaných dôkazov.“ Z odôvodnenia tejto časti odvolacieho súdu je zrejmé, že hľadal inšpiráciu dovolaciemu súdu v známom náleze Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 173/13 týkajúceho sa tzv. dôkazného štandardu pre vyslovenie neplatnosti právneho úkonu z dôvodu duševnej poruchy konajúcej osoby.

49. Uvedené rozhodnutie kritizovalo prístup Najvyššieho súdu Českej republiky, keď tento požadoval, aby skutkový stav pre účely § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka bol zistený bez akéhokoľvek náznaku pravdepodobnosti, resp. aby išlo o celkom jednoznačný skutkový záver o konaní v duševnej poruche. Dovolací súd nikdy takýto názor podobný v tej dobe Najvyššiemu súdu Českej republiky nevyslovil a vo všeobecnosti na účel § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka konštantne vychádza z judikatúry, pre konštatovanie neplatnosti právneho úkonu sa vyžaduje bezpečné zistenie, že účastník právneho úkonu nedokáže posúdiť následky svojho konania alebo svoje konanie ovládnuť (R 4/1971), bezpečné zistenie vo všeobecnosti znamená, že výsledky hodnotenia dôkazov umožňujú prijať záver o pravdivosti skutočnosti, ktorá je predmetom dokazovania, len vtedy, ak možno na ich základe nadobudnúť istotu (presvedčenie) o tom, že sa táto skutočnosť stala bez toho, aby o tom mohli byť rozumné pochybnosti.

Analogicky možno taktiež poukázať na judikatúru ústavného súdu k dôkaznému bremenu v medicínskych sporoch, ktorý konštatoval v náleze II. ÚS 716/2016, že: „(...) z hľadiska dokazovania v súdnom konaní je určenie miery procesnoprávneho poznania rozhodujúcich skutočností stupňom absolútnej istoty pomerne náročnou úlohou, pretože optikou procesného práva je každý dôkaz o tvrdenej skutočnosti v zásade len dôkazom jej pravdepodobnosti. Z povahy problémov súvisiacich so zmyslovým spoznávaním minulých javov nie je spravidla nikdy možné stopercentne potvrdiť existenciu alebo priebeh určitého skutkového deja, ktorý sa už odohral, a preto určitá miera neistoty bude skoro vždy v priebehu jeho dokazovania prítomná. Z uvedeného potom a contrario vyplýva, že absolútna istota nepripúšťajúca žiadne ani teoretické pochybnosti o inom priebehu udalostí nemôže byť v zásade ako miera dôkazu požadovaná, ak takáto požiadavka zároveň stavia stranu zaťaženú dôkazným bremenom do objektívne neprekonateľných dôkazných problémov.“ Dovolací súd uvedené problematické aspekty dokazovania v súvislosti so spravodlivým rozložením dôkazného bremena vníma, no zároveň považuje za potrebné zdôrazniť, že na právny záver o tom, že (plne) spôsobilá osoba konala v duševnej chorobe, ktorá ju v daný moment robila na konkrétny právny úkon neschopnou, súd musí starostlivo posúdiť všetky v tomto ohľade relevantné okolnosti a dôkazy. Tak to napokon konštatuje aj Ústavný súd Českej republiky v spomínanom sp. zn. I. ÚS 173/13. To sa však v pomeroch posudzovaného sporu nestalo. Odcitovaním uvedeného nálezu nebolo možné prekonať plytkosť skutkového nálezu súdu prvej inštancie.

50. Druhýkrát na okraj, nemožno pritom ani opomenúť kontext, v akom svoj právny názor vyslovil Ústavný súd Českej republiky. V tam posudzovanom spore Ústavný súd Českej republiky považoval za potrebné vyvažovať protichodné záujmy v prospech žalobcu trpiaceho duševnou poruchou domáhajúceho sa ochrany svojich práv prostredníctvom § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka tak, aby naň kladené dôkazné bremeno nebolo neprímerane vysoké a mohol sa ochrany svojich práv aj prakticky domôcť.

51. Ospravedlnením na zásah do zmluvnej slobody a rovnosti strán prostredníctvom ustanovenia § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka je ochrana práv osoby konajúcej v duševnej poruche. Právo takýmto spôsobom chráni osoby trpiace duševnou poruchou aj bez toho, aby súd musel zasiahnuť do ich právneho statusu tak zásadným spôsobom ako je obmedzenie spôsobilosti na právne úkony. Účelom ustanovenia § 38 ods. 2 teda nie je ochrana pomyselného verejného záujmu.

52. Ochrana osoby konajúcej v duševnej poruche spočívajúcej v absolútnej neplatnosti jej právneho konania by preto vo všeobecnosti mala byť namieste pokiaľ je takéto konanie tejto osobe v neprospech. Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím preferuje zdržanlivosť než paternalistický prístup vo vzťahu k osobám s duševným postihnutím. Preto pri uvedenom nemožno postupovať paternalisticky cez pomyselný najlepší záujem osoby trpiacej duševnou poruchou (zdravotným postihnutím), no v prvom rade s ohľadom na jej vôľu a preferencie. (k uvedenému viď Všeobecný komentár č. 1 Výboru pre práva osôb so zdravotným postihnutím z 11. apríla 2014). Záverom možno uviesť, že článok 12 Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím smeruje k zaisteniu platnosti právnych úkonov či právneho konania postihnutých osôb.

53. V tu posudzovanom prípade (z dovolaciemu súdu nepochopiteľných dôvodov) pristúpili súdy k aplikácii § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka aj napriek tomu, že žalobca sa takejto ochrany nedomáhal ani o ňu nestál a bola to práve žalovaná, ktorá sa v procesnej obrane snažila domôcť zneplatnenia žalobcovho právneho úkonu. Takýto postup súdov však úplne poprel zmysel a účel § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka, ktorým je ochrana práv osôb konajúcich v duševnej poruche.

IV.

54. Z dôvodu, že konanie bolo zaťažené vadou podľa § 420 písm. f) CSP, pre ktorú bolo potrebné rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť dovolací súd sa v ďalšom už nezaoberal žalovaným namietanou prípustnosťou dovolania podľa § 421 ods. 1 CSP.

55. Z tohto dôvodu dovolací súd napadnutý rozsudok krajského súdu a rovnakou vadou postihnutý rozsudok okresného súdu zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 a 2 a § 450 CSP) s tým, že súdy oboch nižších inštancií sú viazané právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

56. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

57. O návrhu dovolateľa na odklad právoplatnosti napadnutého rozhodnutia podľa § 444 ods. 2 CSP dovolací súd už nerozhodoval, vzhľadom k tomu, že došlo k zrušeniu napadnutého rozhodnutia.

58. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.